

Становище

относно защита на дисертационния труд на Силвена Николова Ставрева - Доростолска на тема „Четенето с разбиране по български език като чужд за общи и академични цели с оглед на изпитната система ECL“
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по научна специалност 2.1 Филология (български език)

от доц. д-р Красимира Алексова,
СУ „Св. Климент Охридски“

1. Актуалност на разработената в дисертационния труд тематика

Процедурата по разработване и апробиране на дисертационния труд на Силвена Николова Ставрева-Доростолска протече в Катедрата по български език на СУ „Св. Климент Охридски“, докато професионалната реализация на авторката и верификацията на изследователските ѝ хипотези – в Медицинския университет „Проф. д-р П. Стоянов“ в гр. Варна. От автобиографията на С. Ставрева-Доростолска, от списъка с участия в научни форуми и от научно-методическата ѝ активност проличава не само високата ѝ квалификация, но и знанията и уменията ѝ, които са предпоставка за успешното разработване на дисертационен труд, в който теоретичният и приложният аспект са неотделимо обвързани в изпълнение на задачата да бъде разгледано умението *четене с разбиране* по български език като чужд с оглед на постиженията и пропуските в нашата традиция, с оглед на Европейската езикова рамка и българските практики, с оглед на преподаването на български език в Медицинския университет „Проф. д-р П. Стоянов“ и сертифицираното оценяване по системата ECL.

Актуалността и приносния характер на този труд виждам във факта, че той е първият у нас, в които както от теоретична гледна точка, така и в практически аспект се разглежда едно от уменията – четенето с разбиране, което е неотменна част от единните европейски критерии за познания по езици, фиксирани в Общоевропейската референтна езикова рамка, при това конкретно отнесено към българския език като чужд.

2. Преглед и анализ на дисертационния труд

Текстът на дисертационния труд е разгърнат на 216 с. и включва увод, три основни глави, заключение, приноси, приложения (59 с.), цитирани източници (267 бр.) и списък на публикациите по темата (12 бр.). Богатата информираност по въпроси, свързани с теоретичната същност на четенето с разбиране, със специфичните му реализации по отношение на други езици и с особеностите на формирането на това умение в обучението по български език като чужд, проличава не само от многобройните цитирани източници, но и от самия текст на дисертационния труд.

В уводната част Силвена Ставрева-Доростолска аргументира избора на темата с актуалните нужди на обучението по български език като чужд в Медицинския университет във Варна, както и с неудовлетворените от съществуващите учебни помагала социални и академични потребности на чуждестранните граждани. Тези

основания са напълно приемливи, като се вземе предвид фактът, че сред целите на дисертационния труд е предлагането на цялостен теоретичен и практически модел за приложение на една конкретна изпитна система – ECL. Приложимостта на този модел не е поставена под въпрос, напротив – той е вече апробиран, което допълва аргументите ми по отношение на приносния характер на дисертационния труд. Смятам, че неговите постижения ще бъдат от полза не само в обучението на чуждестранни студенти медици, но и за всички, които работят в сферата на обучението по български език като чужд.

Първата глава на дисертационния труд е посветена на теоретичните аспекти на умението *четене с разбиране* в рамките на обучението по български език като чужд. Намирам за напълно основателна поставената основна цел на разработката – научно обосноваване на подходящи и целесъобразни съвременни комуникативни стратегии за овладяване на компетентността *четене с разбиране* на български език като чужд и тяхното въвеждане в практиката. Задачите, които си е поставила дисертантката, гарантират постигането на тази цел, което се доказва най-ясно чрез предложения проект за учебно помагало в III глава.

Освен основната хипотеза, целите, задачите и очакваните резултати, първата глава разглежда съвременното състояние на теоретичните и практически постижения, свързани с умението *четене с разбиране*. Според моето виждане един от най-важните акценти в тази глава, който се налага и от възприемането на това езиково умение като част от комуникативната компетентност, и от съпоставките на различни тестови системи, е настояването на дисертантката четенето с разбиране да бъде разглеждано като активно умение – „да четем, за да можем да говорим“ (с. 37). Водена от това виждане, прилагано последователно, С. Ставрева-Доростолска предлага тестовите задачи към текстовете за четене с разбиране за нива А2 – В2 да включват преобразуване – граматическо и смислово, като с това да се провери доколко става въпрос за усвоено активно социално-практическо и езиково умение (срв. с. 40).

Втората глава има за цел да представи „теоретичен модел за прилагане на изпитната система ECL за умението четене с разбиране по български език като чужд“. Уместно авторката е представила отделните етапи в своите проучвания, които са гарантирали успешната реализация на целите и задачите на дисертационния труд: прилагане на анкетния метод за установяване на нуждите на обучаваните (резултатите са представени в 3. част от II глава) успоредно с критическо проучване на нормативни документи и експертни становища, свързани в езиковото обучение в Европа, като освен това е стартиран процесът на създаване на банка от текстове и задачи за четене с разбиране; апробиране на тестови задачи, критичен анализ на съществуващи чужди текстове и тестове, провеждане на анкета и съпоставка на резултатите; оформяне на проекта за учебно помагало за четене с разбиране успоредно с анализ на текстовете и задачите в тестовите бланки по системата ECL.

За мене беше важно да проследя дали създаването на банката от текстове и тестови задачи за четене с разбиране, отговаряща на сертификационните изисквания на ECL и Общата европейска езикова рамка, се обвързва не само с изпитната проверка, а и със самото обучение на чуждестранните студенти медици. Втората част на втора глава дава отговор – дисертантката е представила изводите, които е извлякла след обработка

на резултатите от апробациите на задачите за четене с разбиране, по които е работила в продължение на два семестъра. Собствените виждания на авторката за критериите, на които трябва да отговарят упражненията, могат да се обобщят според мене по следния начин – последователно прилагане на различни интерактивни комуникативни стратегии, които да поставят обучавани с различни културно-образователни особености пред еднакви условия.

Специално внимание заслужават частта от дисертационния труд, в която са представени критериите за равнищата на владеене на български език за ниво А2 и за В1 на равнище морфология, синтаксис, лексика и тематични кръгове. Това са решения, взети от екипа, част от който е С. Ставрева-Доростолска, предоставящи на колегиума добра основа за дискусии.

Дисертационният труд не би бил достатъчно изчерпателен в представяне на проблематиката, свързана с обекта на това теоретико-практическо изследване, ако в него не се коментират и анализират фонетичните, морфологичните и синтактичните особености на българския език, които на нива А2 и В1 са от ключово значение за развиване на уменията *четене с разбиране*. Тъй като системата ECL, както посочва дисертантката, „не предвижда самостоятелно и обособено обучение по граматика“, подкрепям като подходящо решението „знанието за граматичните категории да се постигне като извод от прочетения и разбран текст“ (с. 86). Особено полезни за всеки преподавател по български език като чужд са части 5.1.1 и 5.1.2 и 6, в които дисертантката разглежда особености на именната система, на глаголната системата и на лексиката от гледна точка на съдържанието на текстовете за четене с разбиране за нива А2 и В1, които екипът от Медицинския университет във Варна е включил в обучението и в изпитната си система. В седмата част откривам като най-съществена проблематиката, свързана с критериите, на които трябва да отговарят както текстовете за упражнение, така и изпитните текстове.

Проектът, представен в Трета глава, представлява обмислена и добре аргументирана основа за създаване на помагало, което ще бъде от първите теоретично обосновани и апробирани в практиката материали в помощ на формирането на уменията *четене с разбиране*, възприемано в този дисертационен труд като част от комуникативната компетентност по български език като чужд.

3. Основни приноси

Една част от приносите бяха посочени в хода на прегледа на дисертационния труд. Бих искала да подчертая, че действително в него се предлагат иновативни комуникативни стратегии за изграждането на уменията четене с разбиране, които освен това са апробирани от авторката чрез качествен и количествен анализ. Новаторски по своята същност са материалите за обучение и за изпитна проверка по системата ECL, които са плод на теоретично и практическо осмисляне. Несъмнен принос в сферата на обучението по български език като чужд е предложената от авторката систематизацията на типовете задачи за четене с разбиране.

4. Оценка на представените материали

По темата на дисертационния труд са направени 12 публикации, от които 8 са в съавторство. Приемам това за приемливо поради спецификата на професионалната активност на преподавателите по български език като чужд, които създават своите учебни и изпитни материали в екип.

Авторефератът представя достатъчно изчерпателно и непротиворечиво постиженията на цялостния текст на дисертационния труд.

В текста открих известна нееднородност в прилагания модел на препращане към цитирани автори и техните трудове, както и някои непоследователности в оформлението на библиография. На места текстът се нуждае от стилова редакция с цел по-голяма яснота и смислова обвързаност.

5. Заключение

След като представих виждането си за постиженията и приносите на обсъждания дисертационен труд, след като се запознах с публикациите по темата и с автореферата, убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Силвена Ставрева-Доростолска за труда ѝ „Четенето с разбиране по български език като чужд за общи и академични цели с оглед на изпитната система ECL“ .

10.11.2014 г.

Подпис:

София

Красимира Алексова